

Paratoner

Category: Kitapcy,Ylym we tehnologiya

написано kitapcy | 23 января, 2025

Paratoner Sinan Çuluk'un Mirat-hakikatinden: PARATONER

İstanbul'da yıldırım düşmesiyle çok büyük yangınların çıktığı vakidir. Bazı cephaneliklere, baruthanelere yıldırımın isabet etmesi çok sayıda cana mal olduğu gibi çıkan yangınlar İstanbul'un büyük bölümünü tahrip etmiştir. Bu durum paratonerin icadına kadar Batı dünyası için de sözkonusu idi. Benjamin Franklin'in 1760'da icat ettiği paratoner kısa zaman içinde yayılarak Amerika ve Avrupa'da resmi-sivil binalarda kullanılmaya başlandı. 19. Yüzyılın ilk çeyreğinde Batı dünyasında paratonerin yaygınlığına rağmen Osmanlı henüz haberdar olmadığından yıldırımın sebep olduğu yangınlar ve can kayıpları devam ediyordu.

Câbi Tarihi'nde bu zaman diliminde yıldırım düşmesiyle çıkan çok sayıda yangın anlatılır. En çok da minareler ve gemi direkleri isabet almaktadır. 3 Temmuz 1811'de Ortaköy'de demirli donanma kalyonlarından birinin direğine isabet eden yıldırımla 8 denizci yanarak ölür. 31 Ekim 1813'de Sultan Selim Camii müezzini salâ okuduğu sırada düşen yıldırımla helak olmuştur. Aynı anlarda Laleli Camii müezzini de minareye çıkmışken korkusundan kendini aşağıya bırakarak yaralanır. Câbi Tarihi'nde böyle çok sayıda örnek vardır.

Anlaşılan 1848'e kadar paratonerin cami minarelerine takılması

gündeme gelmemiş. Mustafa Reşid Paşa'nın ilk sadaretinin sonlarına ait bir iradede cami minarelerine paratoner takılması için şeyhülislamdan fetva istenildiği anlaşıyor. O tarihteki şeyhülislam Arif Hikmet Bey Efendi ulemanın aydın ve bilgili takımındandır. "Dinen hiçbir sakıncası yoksa da şu sıralarda yapılırsa bazı kendini bilmezler bunu vesile kılarak dedikodu edeceklerinden şimdilik tehir edilmesini ve ileri bir tarihte gereğine bakılmasını" öneriyor. Sadrazam Reşid Paşa da durumu Sultan Abdülmecid'e aktardığında padişah şeyhülislamın uyarısını dikkate alıyor ve minarelere paratoner takılmasını erteliyor. Minarelere ilk paratonerin ne zaman takıldığını şimdilik tespit edemesem de pek fazla zaman geçmeden uygulamanın başladığına dair bazı kayıtlar mevcuttur. Matbaaya başlangıçta ulema izin vermemişti ama zamanla ulemanın bir kısmının yeniliklere toplumun yobaz kesiminden daha iyi uyum sağlamış olduğunu düşünüyorum. Toplumu eğitmezsen yobazlaşır. Sen de dedikodusundan, eylemlerinden çekinir, icraata girişemezsin.

Sinan ÇULUK. Ylym we tehnologiýa